

1. CELKOVÝ ZÁMĚR PÍSMO

Bible za totality

Bibli jsem začal číst až v roce 1990 ve svých 36 letech, kdy jsem uvěřil, ale úmysl zjistit o čem Bible vlastně je, jsem pojal už o několik let dříve. Bylo to asi tak jeden, nebo dva roky před sametovou revolucí. Šli jsme tehdy s přáteli v noci z liberecké „plzeňky“ pokračovat v důležitých hovorech do bytu jednoho z nich. Majitel bytu nám ukázal jako svou velkou vzácnost – zakázanou literaturu – cizí dětskou ilustrovanou Bibli. Nad obrázkem Mojžíše, který vyvádí Izraelský národ z egyptského otroctví na svobodu prostředkem rozpolceného moře vyjádřil přesvědčení, že něco takového určitě čeká i náš národ. Vzpomínám si, že jsem tenkrát při pohledu na ten obrázek prožil něco jako „déjavu“. Nepamatoval jsem si totiž, že bych někdy něco podobného viděl, nebo o něčem takovém slyšel, ale přesto jsem měl neodbytný pocit, že mi to není úplně cizí. Přítelova intuice se ostatně jen o několik let později ukázala bezmála prorockou, neboť sametová revoluce se opravdu stala takovým otevřeným mořem ke svobodě z otroctví a zásahové jednotky na Národní třídě v Praze tím egyptským vojskem, které v něm utonulo a s ním i celá vláda „Egypta“. Tehdy by mne ovšem něco takového ani ve snu nenapadlo, ale jako výtvarníka mne zaujal onen neobvyklý až grandiózní geologický úkaz rozpolceného moře.

Od té doby jsem si začal uvědomovat, že vlastně vůbec nevím, o čem ta Bible vlastně je a začalo mne zajímat, jestli je jako celek vůbec o něčem a hned jsem si jednu na „blešáku“ koupil. Byl to však starý kralický překlad a v něm se mi vůbec nedařilo se jakkoliv zorientovat. Ať jsem ho četl od začátku, od konce, nebo odkudkoliv z prostředka, nikde jsem nenacházel nic, co by alespoň trochu poukazovalo na celkový smysl této knihy. Přisuzoval jsem to té staročeštině, ale i své netrpělivosti se tím postupně prokousávat.

Kluci z „plzeňky“, kteří sbírali všelijakou zakázanou a okultní literaturu, mi řekli: „Bibli? To si nechávám až do důchodu, až na to budu mít víc klidu.“

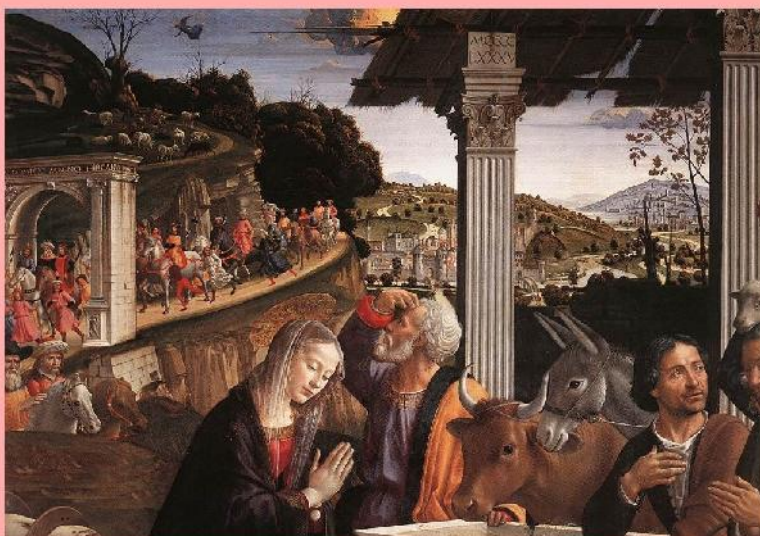
Já jsem však vnímal, že to potřebuju vědět hned. Sháněl jsem se po nějakém novějším překladu, ale nikdo mi nic neporadil. I za totality totiž existovala možnost zajít třeba na faru nějaké místní církve a tam by mi jistě rádi nějaký současný, třeba ekumenický překlad prodali. Až do svého obrácení ke Kristu jsem tedy Bibli nečetl vůbec.

Za totality byly všeobecně rozšířené jen velmi kusé znalosti o Bibli, možná i díky písničkám Voskovce a Wericha o Noemovi nebo Davidovi s Goliášem, ale ani ty o Písmu

nevypovídaly skoro nic. Vzpomínám si, že když např. Helena Vondráčková zpívala píseň „Přejdi Jordán“, tušil jsem za tím snad nějakou zapomenutou skrytou symboliku, ale vůbec mne nenapadlo ji spojovat s Biblií, natož abych měl nějakou hlubší povědomost o tom, co v Bibli přechod Jordánu znamená.

Bible na vysoké škole

Snad nejvíce informací jsem získal na DAMU na přednáškách výtvarné kultury, ale opět jen zprostředkovaně a velmi zkresleně. Při výkladu gotického a renesančního malířství, kde biblická tematika převládá, se přednášející soustředil především na autory obrazů a na jejich snahu se svobodněji umělecky projevit alespoň v detailech krajiny na pozadí v průhledech za biblickými postavami, (později i katolickými světcí) vymalovanými v popředí obrazu. Všichni malíři prý museli takto malovat předpisově na objednávku kléru. To jsme na vysoké škole vnímali, jako obdobu totalitního nátlaku, který vždy znásilňoval umění. Veškerý zájem jak kantorů, tak i nás studentů, se soustředil pouze na světskou tematiku, zobrazovanou právě v těch krajinách na pozadí obrazů s biblickou tematikou.

Domenico Ghirlandajo - Narození Páně - 1485
(detail obrazu s procesím, s pastýři, Betlémem a Jeruzalémem)

Andrea Mantegna - Agonie v zahradě - 1455
(detail obrazu s přicházejícím Jidášem)

Pokud jsem se přeci jen v dějinách výtvarné kultury něco dozvěděl o Bibli, nikdy to nebylo odděleno od katolického mariánského kultu a kultu svatých a tak jsem vlastně přehled o tom, co je a co není v Bibli, neměl vůbec. Rozlišovali jsme jen celkový vliv křesťanství na umění od jiných vlivů, např. antické mytologie apod.

Exkurze do scénografie

Studium na DAMU mi však poskytlo jinou užitečnou dovednost a to v předmětu „metodika scénografie“. Obor scénografie jsem si vybral už v dětství po shlédnutí filmu „Baron Prášil“ (1960) od režiséra Karla Zemana.

Už od dětství jsem věděl, že chci v životě uplatnit svůj výtvarný talent, ale malířem jsem být nechtěl. Barevná plocha ohraničená rámem mi připadala málo. Chtěl jsem k tomu přidat ještě i prostor, čas, pohyb, hudbu a zvuk. Nevím, kde se ve mně vzala ta sveřepost, ale své dětské rozhodnutí jsem neopustil a tak jsem po základní škole šel na obor „Scénické techniky pro divadlo film a televizi“ na SUPŠ v Praze a potom na „Scénické výtvarnictví“ na DAMU. Netušil jsem však, že studium na DAMU mi nečekaně poskytne novou mezioborovou dovednost a to výtvarně pracovat s textem.

Scénograf je zvláštní druh výtvarníka, který nepracuje jen s prostorem, objekty a světlem, ale musí si také umět osvojit práci s dramatickým textem.

V metodice scénografie jsme se učili za pomoci dramatického textu a zvolených režijně-scénografických inscenačních postupů nalézat a určovat ideový (myšlenkový) záměr inscenace. Říkalo se tomu: Idea hry, scénograficko-režijní koncepce, nebo také inscenační záměr divadelního představení. Každé umělecké dílo by mělo mít nějaké poselství, konkrétní a vědomý důvod, proč bylo vytvořeno.

Na DAMU jsme se učili, že divadlo není uměním souborným, čili složeným z různých autonomních uměleckých oborů, jak se myslelo dříve (gesamtkunstwerk), ale je naopak uměním organicky jednotným. Divadlo má sice složitou (nikoliv složenou) vnější strukturu, ale jako celek je vnitřně organicky jednotným uměleckým tvarem, jímž je DRAMA, které určuje podobu všech složek. Aby to všechno fungovalo, je třeba si ujasnit scénograficko-režijní koncepci (vůdčí ideu čili záměr) představení.

Je Bible také takovým dílem, které má svůj celkový ideový záměr?

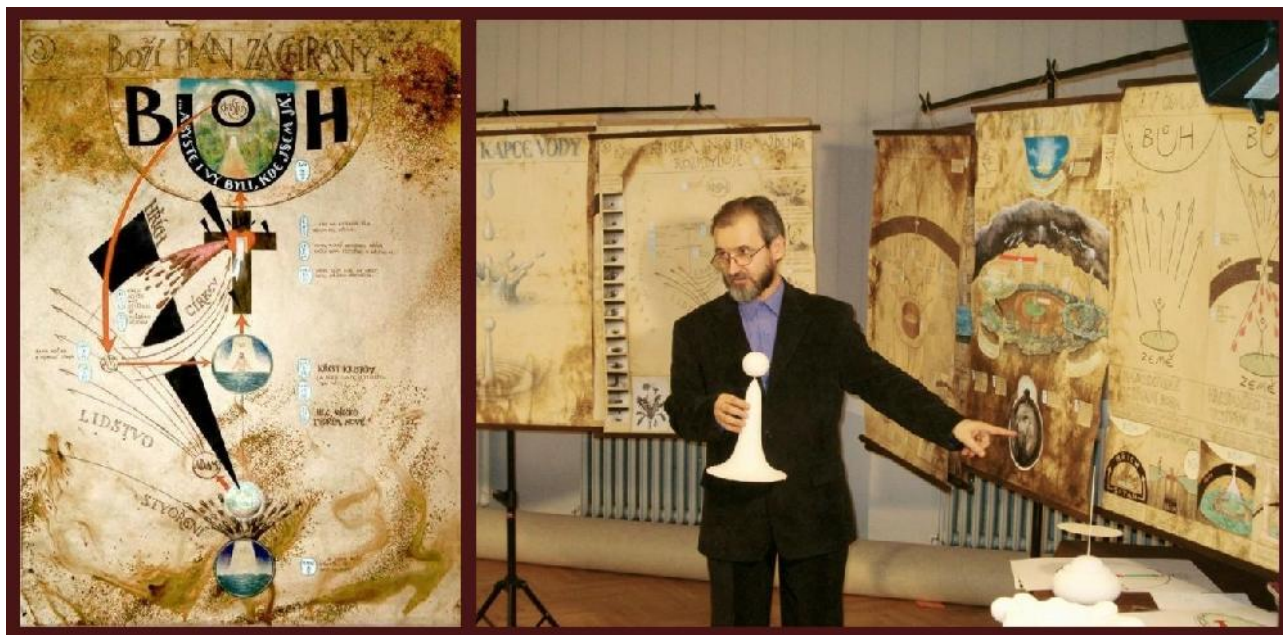
Vím, že Bibli jako celek nemohu brát jen jako pouhé umění, ale protože svůj koncepční záměr může mít jakékoli dílo, které chce něco sdělit, nebo předat, např. reportáž, dokument, cestopis, esej a třeba i školní učebnice, začala mne zajímat tato otázka: Má i Bible nějaký svůj jednotný myšlenkový záměr? Je Bible věrná své vlastní koncepčně stylové jednotě? A jaké? To znamená sleduje Bůh Bible od začátku až do konce nějakou svou hlavní myšlenku? A jakou?

Tyto otázky velice zaměstnávaly mojí mysl a tak jsem se rozhodl, že to vypátrám. Jsem výtvarník a můj přístup k životu je kreativní, proč bych v přístupu k víře, k Bibli a celému Božímu dílu měl být jiný?

Snažím se věci vidět netradičně v novém zorném úhlu současné postmoderní doby a přesto si dávat velký pozor, abych nevybočoval z logiky Ducha Písma.

Biblická scénografie

Víme, že Bohu můžeme sloužit každý ve svém oboru. Není na tom nic neobvyklého, Bůh si chce takto použít každého v tom, v čem byl vyučen, v čem vyniká, nebo v čem se vyzná. Nejprve jsem dlouhý čas sloužil v církvi jako výtvarník pro různé praktické potřeby nedělní školy, pro sborový letní tábor, při výzdobě základní křesťanské školy, pro sborové divadelní představení apod.

Až později jsem si uvědomil, že jako scénograf mohu pracovat s Písmem tak, jak jsem se to učil ve škole s dramatickým textem a pokusit se tak o výtvarné zobrazení základních myšlenek Bible. Do této práce jsem se pustil v roce 2004.

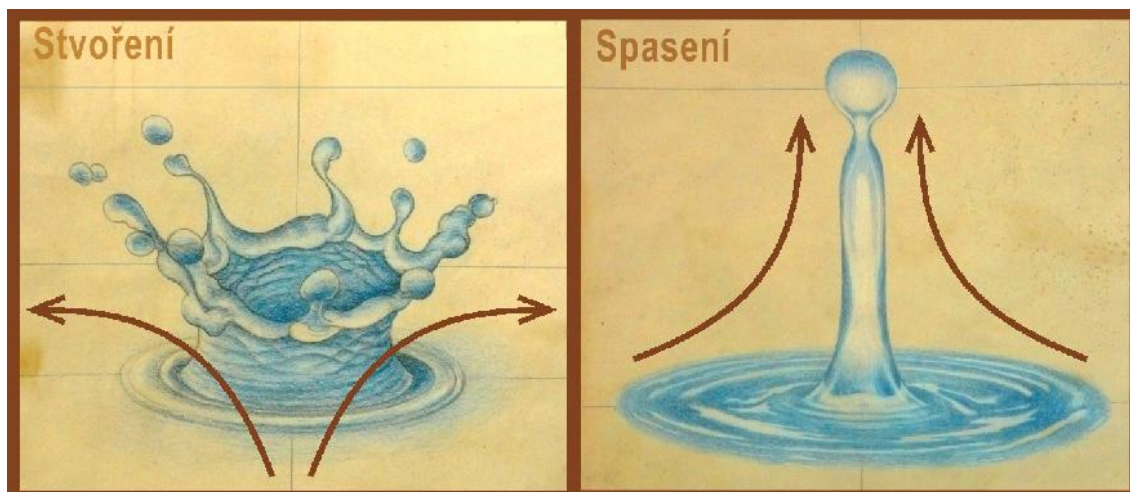
Nejprve jsem vytvořil čtyři soubory biblických „map“, které jsem nazval „Bible v kapce vody“. Mapami jsem je nazval proto, aby bylo zřejmé, že nejde o obrazy a také proto, že byly jako mapy adjustovány, tj. dvě laťky nahoře a dole s možností srolování na způsob školních map. V nich bylo možno jako v mapách putovat prstem a sledovat tak dynamiku vnitřního duchovního pohybu v Písmu. Nešlo tedy o běžné geografické mapy, týkající se historických událostí v Bibli, ale o mapy myšlenkové či významové. Při jejich tvorbě jsem využil metodické principy získané studiem scénografie na DAMU pro práci s dramatickým textem.

V divadelní praxi to není moc zvykem, ale ve škole jsme se učili, že si režisér pro ujasnění svého inscenačního záměru může zvolit nějaký přímý citát ze hry jako ústřední motto. Např. při inscenaci „Hamleta“ může místo dnes již zprofanovaného výroku: „Být či nebýt.“ vybrat jiný citát ze hry, např.: „Je něco prohnílého v zemi dánské“ (níněno české), na tom pak založit svou režijní koncepci a tak společensky aktualizovat umělecké vyznění celého divadelního představení.

Při své práci s Písmem jsem postupoval podobně. Jako myšlenkově jednotící motto z Písma jsem si zvolil Kristův výrok:

„Kdo se mnou neshromáždí, rozptýluje.“

Mat 12:30

Tomuto poměrně jednoduchému principu, (jehož prvky jsem postupně nalézal na mnoha místech Bible a také všude v přírodě), jsem pak podřídil všechnu použitou „výtvarnou řeč“, sloužící výkladu základních Biblických myšlenek.

Jako základní výchozí tvar pro zobrazení všech duchovních pohybů v Písmu jsem zvolil fascinující tvar kapky vody dopadající na hladinu. V tomto velice dynamickém, v čase a prostoru probíhajícím úkazu (pouhým okem téměř nepostřehnutelném) jsem objevil scénograficky vzato velmi vděčný artefakt pro vyjádření daného záměru.

Kapka na hladině ne jen že dokonale ilustruje základní biblické pohyby v duchovním prostoru nad světem, ale dokonce se zdá být jakoby výchozím kódem pro morfologii při stvoření všech rostlin i zvířat, žijících jak v moři, tak na souši. Byl to pro mne překvapivý objev potvrzující dva výroky z Bible:

„Všechno povstalo skrze ně (Boží slovo) a bez něho nepovstalo nic, co jest.“

Jan 1:3

„Jeho věčnou moc a božství, které jsou neviditelné, lze totiž od stvoření světa vidět, když lidé přemýšlejí o jeho díle, takže nemají výmluvu.“

Ř 1:20

Vycházím z prajednoduché úvahy: Pokud Bible přímo souvisí se stvořitelem Božím Slovem, mělo by to být ve stvoření nějak patrné. Zjistil jsem, že opravdu je. Bible je naprosto dokonale ilustrována přírodou. Základní kód Písma je všude patrný.

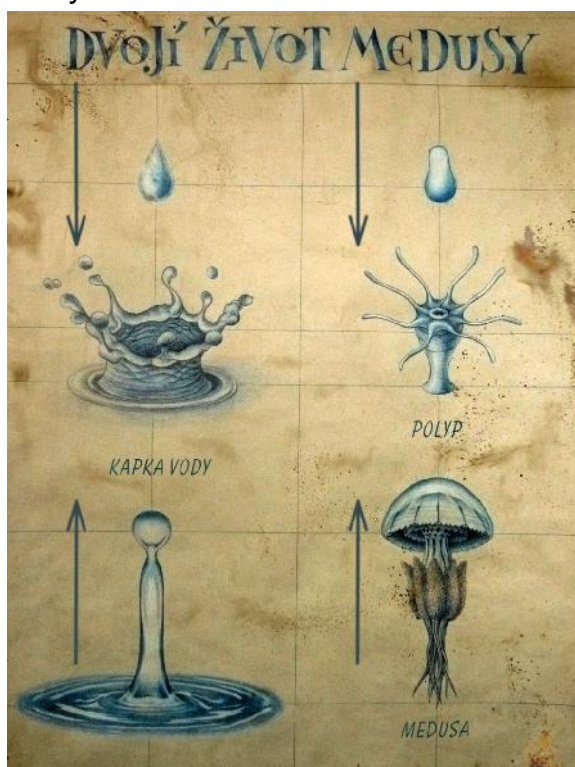

Tvarová analogie Slova

Božím dílem jsou dvě odlišné věci: vesmír se vším, co je v něm a Bible.

Když přemýšlím o obou těchto věcech souvztažně a všímám si při tom tvarů a jejich pohybů, opravdu nalézám strukturální shodu. Neviditelné tak začíná být vidět.

Použil jsem k tomu jen trochu dovednosti pochycené na umělecké škole a jistý díl badatelského citu a „nemám výmluvu“.

Opravdu vše bylo stvořeno stejným Slovem (kódem) a všechny přírodní tvary svědčí o tomto kódu a tak dokonale ilustrují Bibli.

Zjišťuji, že všechny přírodní tvary stvořené Bohem skrytě svědčí o jeho Slovu, když je analogicky porovnáám s Bibli. Všechny tvary vypovídají o Slovu, kterým byly stvořeny.

Pomocí dvou v prostoru a čase probíhajících procesů: **shromažďovat a rozptylovat** jsem se na svých mapách pokusil zobrazit nejzákladnější biblické principy jako jsou: stvoření a spasení, smrt a život, prázdnota a plnost, ale i hřích a spravedlnost, zákon a milost apod. To vše mělo posloužit jedinému záměru. Objevit jednotící myšlenku Bible v jejím dramatickém napětí mezi NEBEM a ZEMÍ a zúčastnit se ho pak v osobním dialogu s Bohem a porozumět naší nezbytné vnitřní proměně z pozemšťana v nebešťana skrze Kristovo dílo a jeho Ducha.

Po několika výstavách, vlastních přednáškách, nebo i marných pokusech natočit sám sebe na video, jsem se nakonec v roce 2010 rozhodl dát svůj pokus se slovním doprovodem na internet na stránkách s adresou: www.biblevkapcevoddy.cz

HLAVNÍ MYŠLENKY TÉTO KAPITOLY:

Má Bible nějaký jednotný ideový záměr?

Jaká je „vůdčí idea“ Písma?

Je Bible jako celek koncepčně jednotná?

Koncepční jednotu Písma lze vypožorovat a odvodit také ze stvoření.

Všechny přírodní tvary skrytě vypovídají o Slovu,
kterým byly stvořeny.

Všichni umělci dobře vědí, že každé dílo svědčí o myšlence, která ho stvořila.

Scénograf je výtvarník s dovedností pracovat s textem a s režisérem.